

IPÒRTULA

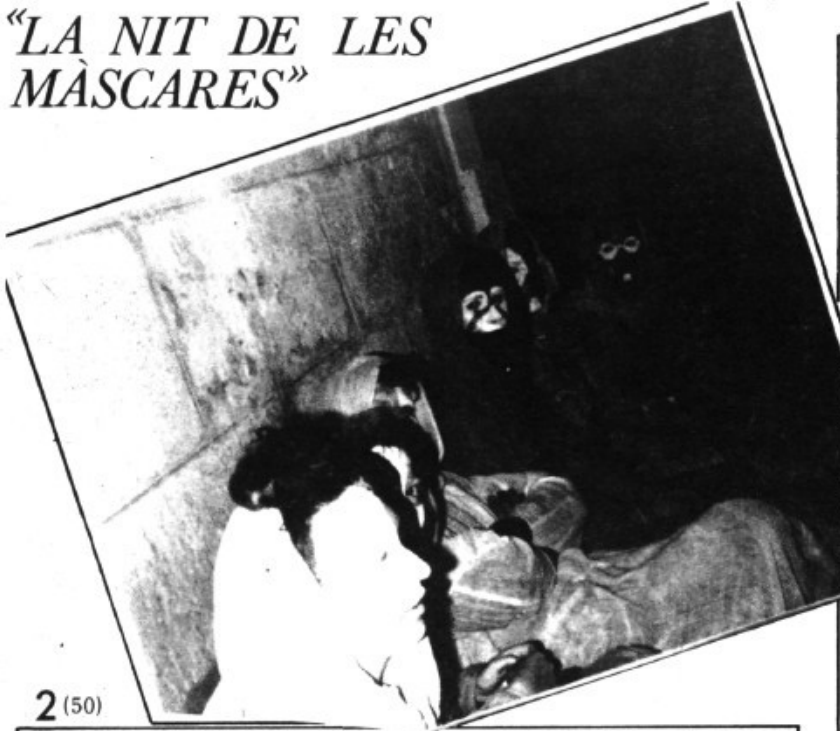
Informatiu Cultural de Marratxi. núm. 58

Juan Arizaga

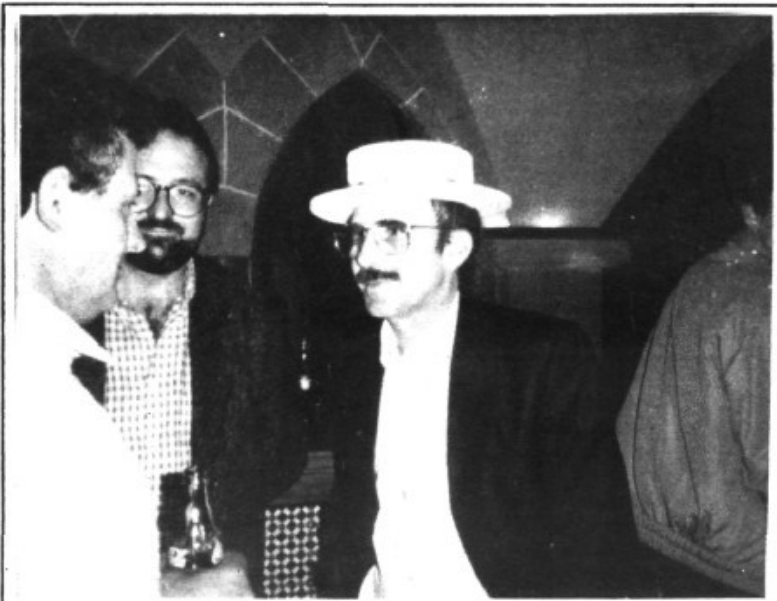

març del 1987

"LA NIT DE LES MÀSCARES"

2 (50)

Tots els personatges d'aquesta història són pura imaginació.

"Senyores i senyors, nins i més grans, homes i dones de pertot arreu, aquest és el gran moment, ha arribat l'hora que tots esperàvem...!" Vestit tot ell amb un frac vermell que li arribava fins als talons, corbatí negre sobre una camisa immaculada, unes botes i un capell ample "a lo d'Artanyan", obertes enlaire les mans, la barba rossa i els ulls plens de llum... "Ara o mai, fora les màscares, fora les caretes!" retronà la veu de Xisco Bé i Punt dins la sala immensa del món mentre amb el capell adornat amb una ploma de paó saludava ceremoniosament amb la mà al pit i una capada des de dalt de l'escenari als convidats que havien esperat des de sempre les màgiques paraules.

L'encís d'aquella nit transformà en realitat els somnis de la inconsciència i es poblà d'onsos bonifacis, cavalls de cartó, papallones i marietes de tots els colors, els homes tornen nins i els nins esdevenen homes de barba i mostatxos, hi compareixien bandolers de mirada innocent, arlequins meravellosos que es donen la mà amb les monges i els capellans, pierrots melancòlics i pallassos que s'esclaten de riure, dimonis, dimonions i dimoniarros que no fan por a ningú, banquers de panxa grossa i cor generós, soldats que no faran mai la guerra, el senyor batle, envoltat dels regidors i consellers que el contemplen somrients, llueix en un capellet blanc de galleta totes les senyeres de l'Univers, fades amb verguetes màgiques i bruixes de granera, fadrins amb unes mames grandioses i jovençans garrits com dones de la vida, teresetes de tota casta, i fins i tot la lluna i el sol baixen per unir-se a la festa de les núvies que mai no ho havien estat, dels homes embarassats plens d'il·lusió, romans d'espasa curta i homes primitius només coberts de pèl, pistolers amb les pistoles de confit i a dalt del cel les estrelles que guaiten a la fantàstica nit.

(Passa a la pàgina 20) →

AVUI ÉS NOTÍCIA

S'HA CREAT UNA NOVA PLAÇA DE METGE PER MARRATXÍ

INSALUD ha creat una nova plaça de metge de medicina general per al nostre terme; ja només queda esperar la convocatòria de les oposicions per cubrir-la.

Les gestions per aconseguir un nou metge foren començades per l'Agrupació Socialista de Marratxí, el mes de setembre, quan trameteren un escrit a Adolfo Marqués, delegat d'Insalud a Balears, comentant-li la situació sanitària del municipi i sol·licitant un nou professional de la medicina.

La resposta d'Adolfo Marqués fou que s'estava estudiant a Marratxí i a altres pobles de l'Illia la creació de places de medicina general jerarquitzades.

Finalment el passat 26 de febrer es va rebre a Insalud un telex en el qual es confirma la creació d'aquesta nova plaça de metge a Marratxí.

En haver-hi dotació econòmica ja se cobrirà de manera interina. Esperem que sigui aviat.

AYUNTAMIENTO DE MARRATXÍ
DISPENSARIO MEDICO MUNICIPAL
PORTOL

20

DURANT

el

MES

PASSAT

Carl Sagan va encapçalar una manifestació en el desert de Nevada contra les proves nuclears.

Dues emissores, RNE i RCE varen començar noves emissions, totes en llengua catalana. Felicitacions. I que moltes més agafin la idea.

Aigua, molta d'aigua.

Un parlamentari del PSOE va esser detingut amb 300 gr. d'una cotitzada droga. Naturalment es va dir molt poc.

Els estudiants seguien amb les seves reivindicacions.

Hi hagué propagandes en pro i contra de les reformes de Son Gotleu.

Es varen fer públics els candidats als Oscar d'enguany.

A l'URSS hi va haver una manifestació de jueus dissidents que fou disolta d'estranya forma per policies de paísà amb intent d'aquests de què els periodistes no agafassin imatges.

Felipe González va fer un "regalet" a una escola de Cuba. Era una unitat mòbil que "només" costava 250 milions!

Sorgiren protestes per la prolongació de l'autopista d'Inca.

L'MDT va posar base a Mallorca.

Hernández Mancha president d'AP.

Es desplegà gran contingent policial davant els estudiants quan aquests intentaren anar a La Moncloa.

El 080, per si teniu qualche foc.

Es publicà una enquesta que diu que el 75% dels mallorquins parla català. Però un 90% no el sap escriure, pel que un 90% de la nostra població és analfabeta.

Segons fotografia de premsa, el model de loteria balear no té "normalitzades" les butletes.

PRESENTACIO DEL CANDIDAT DEL PSOE

El dia 13 de febrer al Col·legi "Costa i Llobera" es va presentar al públic el cap de llista del PSOE per a les properes eleccions municipals, Martí Serra Mas. A l'acte hi assistiren unes dos-centes persones i fou presidit per Josep Moll, Francesc Triay i Martí Serra. Després d'un petit parlament per part de Josep Moll, Martí Serra feu la seva presentació i donà un petit avanç dels punts més importants del seu programa municipal.

84 PROFESSORS DE MARRATXI VOLEN UN SERVEI MUNICIPAL D'EDUCACIO

84 professors de diferents centres de Marratxí han signat i tramès un escrit als partits polítics que es puguin presentar a les properes eleccions en el qual els demanen que dins el programa incloguin la creació d'un servei municipal d'educació que contempli un servei d'orientació i assistència psicopedagògica, salut escolar, orientació professional, temps lliure i esplai, normalització lingüística, intercomunicació d'iniciatives i mitjans entre els distints centres escolars del terme, i un servei d'assistència social per als nins amb dificultats tant econòmiques com familiars. Els professors que han signat l'escrit pertanyen als següents centres: Blanquerna, La Salle, Santa Teresa i parvulari Sant Catalina Thomàs, tots ells del Pont d'Inca, el parvulari del Pla de na Tesa i el col·legi "Costa i Llobera" de Pòrtol.

CONCERT LIRIC

El proper 21 de març, a l'església de Sant Marçal, després de la missa del vespre, tindrà lloc un concert líric organitzat per l'Ajuntament.

INCENDI A "EL GRAN DESVAN"

El magatzem "El Gran Desván", situat a la carretera d'Inca, a prop del meson "Tio Pepe" va esser totalment destruït per un incendi. La seva força es pot veure en el fet que els bombers estaren més de quatre hores en poder-lo controlar. Afortunadament no hi hagué desgràcies personals.

CONFERENCIES A L'ESCOLA

L'Associació de pares d'alumnes del col·legi "Costa i Llobera" ha duit a terme dues conferències. La primera d'elles es celebrà dijous dia 12 i va tractar sobre el fracàs escolar, a càrrec del psicopedagog Bartomeu Barceló.

La segona fou dia 5 de març a càrrec de Josep Pomar sobre el tema de la sexualitat. Ambdues conferències es celebraren a la biblioteca de l'esmentada escola.

LOCALS CULTURALS

L'Ajuntament ha aprovat el canvi d'ús d'una vivenda de la plaça de Sa Cabaneta i de l'escorxador municipal, avui sense ús. Aquests edificis seran adaptats per a ús cultural.

APROVADA LA CONSTRUCCIO D'UN COL·LECTOR D'AIGÜES BRUTES

Al darrer plenari s'aprovà la construcció d'un col·lector d'aigües brutes des del polígon industrial fins el Pont d'Inca. L'import de l'obra puja la quantitat de 38.239.589 ptes.

Es Pla de na Tesa

LA CAMPANYA PRE-ELECTORAL HA COMENCAT

El divendres dia 6 de març al col·legi públic del Pla de na Tesa se va presentar el candidat a batle de Marratxí pel PSOE, Martí Serra Mas.

Dies abans es varen repartir fulls que anunciaven l'acte i la gent acudí puntual a la citació, uns per curiositat i altres per interès real.

Va ser un acte senzill, breu i clar, amb paraules per donar a conèixer l'entrega i projecció d'un grapat de persones disposades fermament a fer feina per al nostre poble. Després de la presentació hi hagué un petit sopar, molt agraït per la gent que acudí a l'acte; tal vegada molts del que no hi acudiren a l'acte, d'haver-ho sabut no haguessin faltat.

L'actual candidat a batle és prou conegut per aquests redols perquè hi passà la seva infància i joventut i també perquè és famosa la seva tasca dins el camp de la medicina.

JOANA Mª MATAS

Davant les ELECTIONS

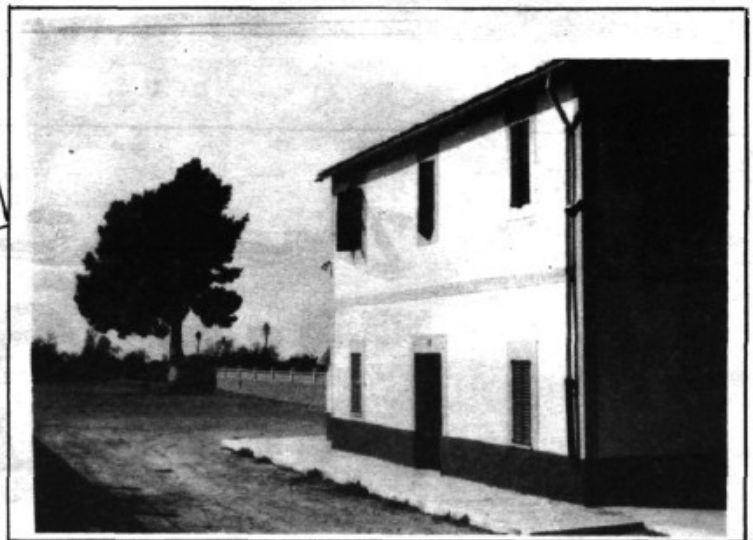
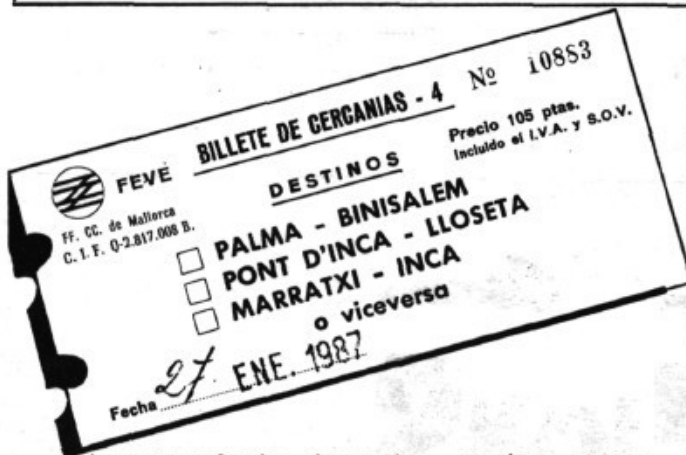
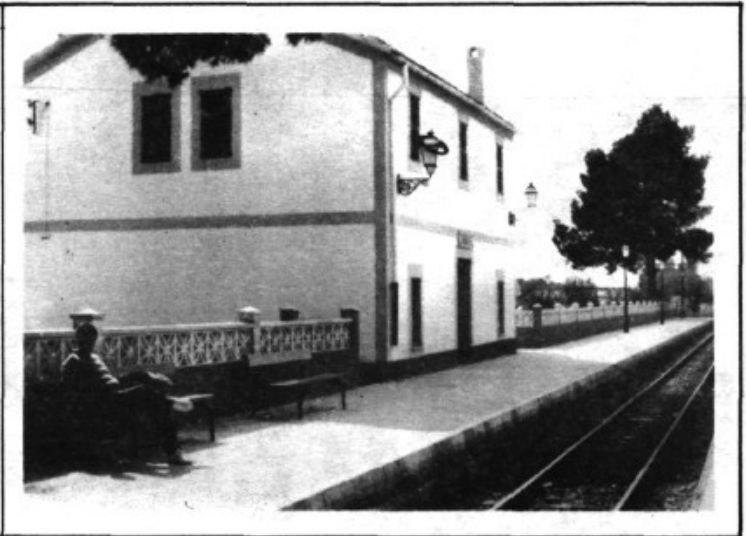
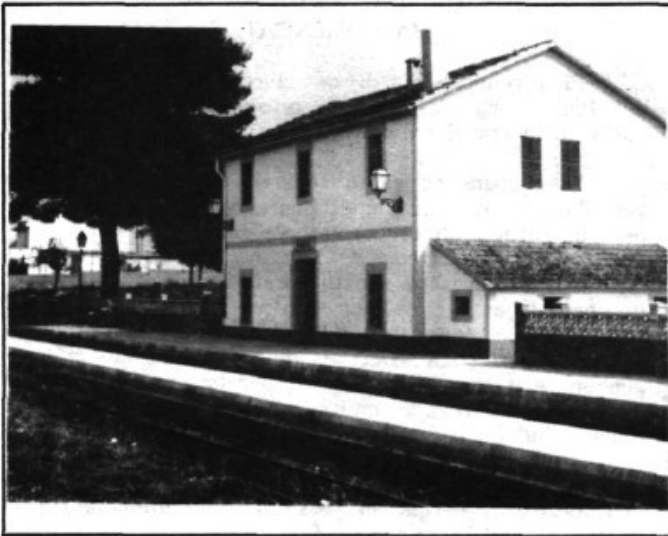
Ja acab el repàs que durant una sèrie de capítols he fet al programa electoral que ens oferí l'actual majoria d'U.M.

El punt vuitè fa referència a ORDENACIO TERRITORIAL; aquí qualque cosa s'ha fet. Per exemple s'ha acabat el nou pla general d'ordenació territorial de Marratxí. Ara, que s'hagi aprovat lo més ràpidament possible ja ho dubt, i veurem si s'ha fet obeint les necessitats del nostre terme. De moment només s'ha aprovat provisionalment i després d'haver-se introduït algunes esmenes per part de gent afectada, torna estar a informació pública.

Aquest vuitè punt també deia de seguir l'ordenament establert a l'actual P.G.O. mentres no s'hagués aprovat la revisió. No sé fins a quin punt això s'ha seguit, ja que les proves són prou conclouents: urbanitzacions il·legals per tot arreu, que neixen sense cap mena de serveis, ni cap pla establert, amb el vist-i-plau d'un Ajuntament que es veu impotent o no vol acabar amb aquesta disbaixa urbanística que pateix Marratxí.

Tal volta els responsables municipals no se n'adonen que en un futur més o menys proper aquestes urbanitzacions hauran d'esser legalitzades, amb les despeses que tot això durà i que haurem de pagar els qui vivim permanentment en aquest municipi. Perquè uns senyors de fora poble puguin tenir "su casita de campo para los domingos". Però mentre això no passi de moment només cal acostar-se a alguna d'aquestes urbanitzacions per veure el desgavell urbanístic: devora un xalet, més o menys ben fet, un de tapat amb plaques d'uralita, o un fet de fusta; en poques paraules, un vertader desastre urbanístic i un atemptat ecològic és lo que es pot contemplar devers les tantes i tantes urbanitzacions il·legals del nostre estimat terme que creixen com a esclats-sangs sense que ningú les digui res ni faci passes per evitar-ho.

EN TOMEU DE SA CABANA

Aquestes són les fotografies de l'Estació del tren d'Es Figueral. Vista des de fora hom diria que es tracta d'una casa de senyors; però no és or tot el que relluu!

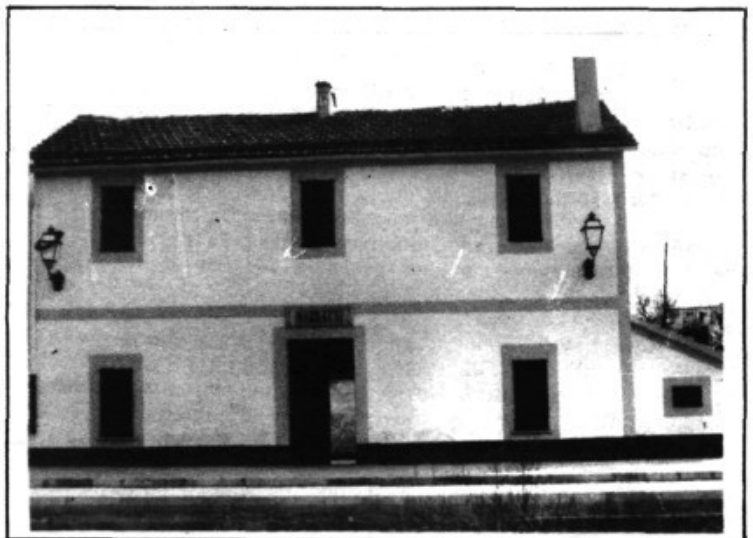
L'estació està en males condicions:

Les parets interiors embrutades de merda, tal com sona i put. Inhabitable!! Ni un sol banc per seure dedins. Tant si plou com si fa neu s'ha d'estar defora. Manca de llum a les faroles tan hermoses que adornen la façana principal. Manca d'un guàrdia o encarregat que controli i vigili el lloc en qüestió. No és excusa la reduïda xifra d'habitants que hi ha en Es Figueral perquè el tren l'utilitzen també les persones de Pòrtol i Sa Cabaneta.

Hi manca també un lloc comú o excussat per les necessitats majors o menors. Mai no es compleixen ni coincideixen les arribades del tren amb el tauló d'informació d'horaris que hi ha dedins.

Del tren ni falta fa parlar-ne, com aquell que diu. Brutor per tot. Retards continus; incomoditat total per asseure's o estar dret. En poques paraules, un tren i una estació propis del tercer món.

La FEVE, avui per avui no fa gala de la modernitat de la qual el Govern de l'Estat presumeix de fer on té competències.

PRECISAMENT

Aquest mes...

Fa 150 anys (març del 1837)

Hi ha veïnats que es resisteixen al pagament de l'obra de la font pública pretextant que mai hi van a cercar aigua.

L'Ajuntament resol que facin formal renúncia del dret i que si són trobats en una altra font paguin multa, aplicable a la mateixa obra.

Molts de veïnats establidors encara no s'han presentat a cercar la papereta per poder anar al notari a formalitzar l'escriptura.

Se resol fer un pregó per prevenir-los que si no hi van en un termini de deu dies s'entregaran les quarterades a qualsevol que les sol·liciti.

S'anomenen vocals de la Junta de Sanitat de la Vila tots els senyors que componen l'Ajuntament i a més els particulars Miquel Frau de Son Nebot, l'honor Vicenç Matas de So n'Alegre, l'ecònom Llorenç Homar i el secretari de l'Ajuntament, Pere Francesc Rubí.

En fa 125 (març del 1862)

No s'ha presentat cap aspirant a la secretaria de l'Ajuntament.

El Consistori acorda nomenar Martí Rubí que ja exercia les funcions interinament des del 27 de novembre anterior per impossibilitat del seu oncle pare, el qual ha exercit de secretari per espai de 42 anys complerts.

L'abonament pel càrrec és de 3.000 lliures anuals.

Hi ha queixes contínues per lo pesat de la contribució de consums en el mètode de repartiment adoptat.

Els regidors consideren que encara seria pitjor amb el mètode de subhasta.

Resolen continuar amb el mateix repartiment que l'any anterior amb les rectificacions que la junta pericial nomenada per al cas consideri oportunes.

En fa 115 (març del 1912)

Jaume Planisi Serra sol·licita una pròrroga de dos mesos per acabar les obres del pont del Torrent de Coanegra en el Pont d'Inca

Sor Maria de l'Esperança, superiora de la comunitat franciscana de Pòrtol, sol·licita la tirada per a construir un convent.

Una sèrie de persones demanen que l'Ajuntament els doni les tirades o alineacions per construir parets en les seves finques de Ses Rotes de Son Caulelles. Aquests sol·licitants són: Jaume Ramis Bestard, Bartomeu Palou Oliver, Bartomeu Moll Serra, Cristòfol Trias Cañellas i Francesc Mir Manera.

En fa 50 (març del 1937)

El Consistori rep un escrit de Francesc de B. Moll sol·licitant protecció i ajuda per seguir publicant l'obra Diccionari Català-Valencià-Balear iniciada per Mn. Antoni M. Alcover.

Hom nomena els agricultors Jaume Bestard Barrera, amo de Son Verí; Miquel Serra Comas, amo de So n'Alegre; Antoni Galmés i Galmés, amo de Son Macià i Miquel Cañellas Garau, propietari, de Marratxinet, vocals de la Junta Inspectora Local per a la concessió d'auxilis econòmics als pagesos amb garantia de blat.

Es dona a conèixer un ban del "comandante militar" de data 9 de març pel qual es crea, a tots els pobles de Mallorca i Eivissa, el treball de prestació personal obligatori amb el fi d'auxiliar les famílies dels voluntaris i soldats que per estar incorporats a les forces armades no poden atendre els treballs agrícoles.

Hi ha canvi de composició de la corporació municipal. El governador civil reorganitza la comissió gestora de l'Ajuntament. Queda així:

Batle--Andreu Juan Carrió
Tinent de Batle--Antoni Sastre Miralles
2on Tinent de Batle--Antoni Cañellas Moll
Regidor síndic--Jaume Rotger Coll
Regidor--Antoni Vich Morey

Les comissions municipals són les següents: hisenda, obres i camins, instrucció pública, sanitat i cementiris, aigua i enllumenat.

Hom pren l'acord de suprimir una de cada dues bombetes de l'enllumenat públic i pintar les que quedin d'un color que no sigui

blanc per tal d'evitar els perills que ofereix en cas d'un atac aeri.

El contractista de les obres de les escoles de Pòrtol, Bartomeu Mas Ramis, es troba en situació precària per no haver rebut encara cap subvenció de l'Estat.

L'Ajuntament resol demanar ajuda al governador civil.

Es posen vuit farols al nou cotxe fúnebre. Costen 320'55 ptes.

S'obre una subscripció per recaptar fons destinats a l'homenatge que hom vol tributar al Marquès de Zayas, cap de la Falange de les Balears.

S'acorda fer dos xamfrans en els caps-de-cantó dels solars propietat de Pere Josep Rubí i de Manuel Cortès Aguiló, amigters en els carrers de Quadrado i Rector Llompard de Sa Cabaneta, per donar més facilitats a la circulació de vehicles.

L'estat de les obres de l'excavador municipal és el següent:

-El dipòsit d'aigua té una cabuda de 190 m3 i falta bastant per acabar la seva excavació.

-L'albelló d'aigües brutes té 22 m3 de cabuda i manca poc per tenir-lo enllestit.

-Hi ha devers 160 carretades de mitjans sense col·locar.

-Les parets de l'edifici estan construïdes fins l'alçada de la rasant.

Per manca de dinamita i de pólvora per acabar l'excavació dels dipòsits els deixaran per ara tal com estan i seguiran amb la construcció de l'edifici.

En fa 25 (març del 1962)

S'aprova l'avantprojecte de pavimentació asfàltica i col·locació de voravies en els següents carrers: N^a Sra del Carme, Alcazar de Toledo i Queipo de Llano (Pòrtol); Rector Llompard, Marqués de la Cenia, Marques de Zayas prolongació amb Mª Guzman de Moscardó (Sa Cabaneta). El pressupost puja 420.541 ptes.

Hi ha problemes amb l'enllumenat del segon districte. Es rescindeixen els serveis contractats amb l'encarregat.

B i e l

(Viatge cronològic per la història de Marratxí a través de les actes de l'Ajuntament)

IV Dimoniada

El cartell que anunciava la diada de dimonis o Dimoniada d'enguany ja ho deia tot. Fins i tot, a les entrades de Muro per carretera s'exhibia un mural de fusta amb un dimoniot molt gros perquè els passants se'n temessin que en aquella Vila hi havia de tenir lloc dins pocs dies la ja tradicional Dimoniada que se celebra any rera any a Mallorca.

Sols mancava que el gall anunciés la sortida del sol del dissabte dia 10 perquè començassin els actes de la Dimoniada amb la inauguració a la sala d'exposicions de la Caixa d'una exposició de pintures de Teresa Fiol Janer i hores després, al Saló de Sessions de l'Ajuntament tengués lloc una conferència sobre "Els disfressats de dimoni a Mallorca" a càrrec d'Antoni Galmés Riera.

Però, sense cap dubte, la campanada havia d'èsser el diumenge dia 11, a les 10 del matí per a que els dimonis, el gros i el petit, els boiets i els cucarells venguts de tots els racons de Mallorca i que semblaven sortits de lo més endins de la terra correguessin dansant amb forques i garrots i un banyam que escarrufava, acompanyats del soroll dels seus picarols, botassin alocadament com si duguessin foc dins tot el cos per fer-ne qualcuna de les seves. Una altra dimoniada més.

I així va ser. El sol, encara amenaçat pels núvols i la humitat del temps, va tornar sortir un dia més després que els galls anunciassin la seva sortida. Devers les 10, varen començar els primers compassos de la Dimoniada. Ja feia dies que els murers, més que ningú, esperaven el començament de la Diada. L'espectacular, encisadora i grandiosa Dimoniada. Emoció, entusiasme i desig de bulla, de bauxa i de festa.

El recorregut de la Dimoniada va acabar a la Plaça del Comte d'Empuries, després de recórrer els carrers de la Vila. A la Plaça, amb l'església, la Casa Consistorial i el nombrós públic assistent va tenir ocasió de presenciar els dimonis que en feien de les seves damunt el cadafal.

Altra volta, els organitzadors, l'Ajuntament i tot el poble de Muro va demostrar, amb un exemple més, la seva gran capacitat i bona organització per dur a terme una activitat cultural i social. No està de més recordar l'organització del Campionat del món de Pesca Submarina que se va celebrar a les platges de Muro i de Ca'n Picafort durant el passat estiu de l'any 1985 i que a més d'oferir una organització exemplar va encapçalar la Vila de Muro dins el marc esportiu internacional i mundial. També recordar, en aquesta ocasió dins el món de la Premsa, la celebració a Muro de la passada Assemblea de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca i que va organitzar la revista local "Algebelf".

Però degut al caire d'aquesta informació i per no deixar al marge el context principal d'aquestes línies no vull acabar sense anomenar els tradicionals foguerons de sant Antoni que també es celebren a Muro i que any rere any aconsegueixen més concurrència. També són importants, en gran mesura, les típiques beneïdes de sant Antoni a Muro.

Es per aquestes contrades del Nord de Mallorca on l'afició d'aquests actes cobra més entusiasme i espectacularitat. Com ja sabem, els tradicionals foguerons de Sa Pobla són molt reconeguts però no menys ho són els de Muro i si parlem de Muro hem d'anomenar les Beneïdes que són les que tenen tot allò que s'ha de menester per haver-hi espectacularitat i festa: bestiar de tot tipus, carrosses, premis i molta de gent, molta.

Enguany, els Foguerons i les Beneïdes de Sant Antoni a Muro varen tenir, d'entrada, la celebració de la IV Dimoniada de Mallorca.

ALERTA A LA CÀRES!!

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

SERVEI D'EDUCACIÓ SANITÀRIA

EDITORIAL

Aquest mes passat tengué lloc al col·legi Costa i Llobera de Pòrtol la presentació per part d'un partit polític del seu candidat a batle de Marratxí.

Els qui feim Pòrtula hi assistírem, com ho feren també simpatitzants i representants d'altres partits polítics, però a títol simplement informatiu, i voldríem que quedàs així de clar.

Els qui feim Pòrtula som uns aficionats a això de l'escriure que defensam la nostra llengua, la nostra terra i tot allò que hi tengui relació, però no ens casam amb cap partit. Avui per avui la positura de Pòrtula és d'estricta neutralitat per tal de poder informar i criticar amb la màxima imparcialitat tot el que faci al cas, vengui d'on vengui.

Per tot això, i mirant ja de cap a les properes eleccions autonòmiques i municipals del mes de juny comunicam als ciutadans de Marratxí que intentarem informar lo millor que poguem d'aquest esdeveniment tan important dins la vida del municipi. Publicitat, programes, comunicats i entrevistes tendran un lloc a les pàgines de

Pòrtula sempre que es sàpiga la procedència.

Pòrtula, vint-i-busques de pàgines escrites cada mes amb il·lusió, emprant-hi molt de temps i sense cobrar res. Creim que és important mantenir-la encara que alguns bancs pensin que no tenen temps per a perdre amb aquestes coses i hi hàgim d'afegir de la nostra butxaca, perquè és un medi d'expressió, i un poble comença a ser adult quan és capaç d'expressar les seves idees lliurement i quan sap participar conscientment en unes eleccions. Podem parlar de democràcia quan el poble hi participa realment, i això és feina de tots els ciutadans amb els governants a davant. El demés és caciquisme i servilisme: acotar el cap i dir que sí que sí.

Pòrtula segueix estant oberta a tothom i ens agradarà que els qui vulguin, tant particulars, com partits, com associacions, es serveixin amb llibertat de la revista per a dir el que pensen i el que senten.

EL CONSELL DE REDACCIÓ

LA PORTADA D'AQUEST MES

Els ulls clars de l'adolescent no gosen mirar amb decisió un futur que li auguram de plenitud.

Joan Artigues i Fiol fou premi de dibuix "Antoni Gelabert" el 1986. Nasqué a Sa Cabaneta fa vint-i-vuit anys i actualment viu a Santa Maria del Camí.

La
moSca
BARRUDA

RAMON TURMEDA

MENÚ DEL DIA, O A LA CARTA?

A LA CARTA!

! ? ! ?

PÒRTULA
S'Escola Vella
PÒRTOL

ACTIVITATS CULTURALS I DE TEMPS LLIURE

MES DE FEBRER DEL 1.987

DIVENDRES, DIA 20 - A les 16'00 hores.

Conversa als escolars del Col·legi Públic "COSTA I LLOBERA"
TEMA: "NUTRICIÓ I CONSUM" a càrrec de M. Mercades de la Prada.
A les 19'30 h. Al Matalís Lles, pels pares i mares dels infants.

DIJOUS, DIA 26

Visita i mostra a l'empresa de lactins **AGAMA**.

DIES I LLOCS D'INSCRIPCIÓ. - (16, 17, 18, 19, 20 i 21 de Febrer).
Casa de la Vila i TINENÇA DE L'ALCALDIA (Plaça Intertes i gratuïtes)

LLOCS DE SORTIDA:

Pòrtol, a les 18'15 hores - Plaça de la Constitució.
Sa Cabaneta, a les 18'20 hores - Plaça d'Espanya.
Pont d'Inca, a les 18'30 hores - Davant Convent Monges Franceses.
Pla de Na Tesa, a les 18'40 hores - Plaça de l'Església.
TORNADA: Demunt les 13'00 hores

INFORMACIÓ I CONFIRMACIÓ

Tels. 60 20 23 - 60 22 00 (Ajuntament) - 60 06 24 (Pont d'Inca)

MES DE MARÇ

"CURSET DE CUINA RÀPIDA" de la Casa Nostre
Dies 3, 4, i 5 d'aquest mes a les 19'00 h. al Col·legi Públic Costa i Llobera

COL·LABORA: Associació Provincial NUBEDUNA "amés de casa" i defensa del consumidor - COL·LEGI COSTA I LLOBERA i amb l'organització i el suport del **MAGNÍFIC AJUNTAMENT DE MARRATXI**

Molt a poc a poc l'Ajuntament va camí d'una necessària normalització. L'edició en català d'unes activitats culturals dirigides especialment a les mestresses de casa diu molt en favor de l'Ajuntament, organitzador dels actes. Enhorabona.

Com a revista ens hem de queixar de no haver rebut el programa. L'hem hagut d'arreglar de qualsevol part. I això vol dir que l'Ajuntament encara no ens té en compte sempre. Reivindicam el nostre dret a la informació municipal total i completa.

L'home que tornà de més enllà del mar

Crec que m'hagués agradat ser un foner. Per primitiva que fos aquella època no crec que fos ni més dura, ni més salvatge ni més feroç que l'actual. I, en canvi, sé cert que era més neta, més pura i més natural. Això, per una part, fa que les poques restes que ens han arribat d'aquell primer poble mallorquí siguin dignes de tota veneració, cosa que de cada vegada es compleix manco.

Per altra part, cal pensar que Marratxí té poques obres d'art, pocs monuments. I un dels pocs que tenim és -precisament- un d'aquests pocs que queden de l'època prehistòrica: la naveta de Son Caulelles -sa cova des camp de futbol, en llenguatge més planer- i mirau-la, com està. Presenta un espectacle desolador, vergonya per tots els qui sentim l'atracció de l'antigor, el respecte pels avantpassats o la mínima sensibilitat artística i cultural.

I així i tot fixau-vos que aquest venerable monument només està brut i abandonat, però encara hi és. El que es tracta és de prendre consciència envers el que és i el que representa. Si no és així -i ràpid- potser hi haurà un moment que n'haurem de parlar en pretèrit i haurem de recórrer a la documentació gràfica per saber com era. I això sí que seria trist. Sobretot aquí, on ja no queda massa cosa més.

B i e l

A penes es sentien en el silenci les petjades. La lluna il·luminava tènueament el cuir de la fona que li creuava el pit fins a la cadenera, i retallava la figura imprecisa de l'home que caminava vacil·lant, com intranquil, temerós, acariciant amb la mà dreta la petita daga que portava a la banda esquerra de la cintura.

Cap el tard del dia abans una nau l'havia deixat a la platja d'algues i arena blanca. Immòbil, contemplà la nau que s'allunyava per la mar blava amb la vela desplegada, i com se n'anaven també molts d'anys de voltes i aventures per un món que els seus no coneixien ni podien mai imaginar, un món que hi havia de cap allà on s'aixeca el déu Sol cada dia. Havia embarcat amb uns mercaders de cap al Llevant i ara tornava en una nau guerrera a "l'illa que està enmig de la mar" amb el cor ple d'històries i d'enyorances.

La melangia el tengué quiet per uns moments, però de sobte es girà de cap a terra i uns ulls encara joves veren de bell nou el poblat on vivien els seus dalt d'un turó, i d'on havia partit àvid de conèixer terres i països més enllà de la mar.

Caminava decidit coster amunt, lleuger com el ventet suau que eixugava la suor del seu front, carregat només amb la fona i la petita daga, unes monedes d'or i la fortuna de sentir-se viu i de trobar-se amb els amics i estimats, que després de tants d'anys pensarien que ja hauria mort, i el rebrien ara com un heroi victoriós.

Però el somriure de la sort li girà l'esquena. Era entradeta de fosca quan dalt d'unes roques atalaià un cabrit, i pensà que ben rostit seria un menjar suculent per celebrar la seva arribada. Voltejà amb força la fona per damunt el cap i tirà la pedra... les roques es despregueren, i l'home rodolà rosseguera avall colpejat un pic i un altre per les pedres fins que perdé el sentit.

Es despertà dins la nit, tapat de pedres, assustat, i no fou capaç de moure's fins que la lluna sortí i il·luminà les ombres del seu entorn. El cap li ballava fort ferm. Sentia la remor de la mar i el

vent que jugava amb els pins, però no podia endevinar quin temps havia estat dormit. A poc a poc recordà la nau, l'arribada a la platja i la caiguda per la rosseguera quan pujava al poblat. Es palpà el cos i encara es sentí viu. Lentament s'incorporà i començà a caminar, però no coneixia el bosc per on anava. Se trobava perdut. A on era el poblat? Mirà les estrelles i pogué comprovar que brillaven al mateix punt del firmament. Però a on era el caminó que pujava muntanya amunt?

A la fi trobà un tirany i el seguí, i camina caminaràs arribà a un camí més ample que s'assemblava als que havia vist allà a l'Orient, però no estava empedrat, i hi havia uns edificis molt estranys a cada banda, i, lo que li feu por, que d'aquelles cases penjaven unes teies que feien llum, però no eren de foc. El cor li batejà de valent davant l'espectacle desconegut. "Aquest no és el meu poble", pensà; i, amagant-se de cantonada en cantonada, avançà en silenci, amb la mà a la daga, fins que travessà aquell poble misteriós a on no hi vegé cap animal ni persona vivent, i s'endinsà altra vegada pel bosc, i trespàs dins la nit... però no trobà ja mai el seu poblat.

Retut i desesperat, quan trencava l'alba, els seus ulls profunds brillaren d'emoció. Davant seu hi havia uns pins que reconegué amb alegria. No havia trobat el poblat, però sí la tomba que ell mateix picà davall terra dins la roca a força de cops amb una eina de mànec d'os i el tall de pedra viva. S'hi atracà. Sí, era allà, i el goig l'anegà en llàgrimes. Des d'allà li seria bo de fer trobar el poblat, doncs coneixia aquella terra on ell i els seus havien viscut des que a "l'Illa que està enmig de la mar" només hi havia les muntanyes, pins i alzines, i la garriga que besa la mar als peus del turo-net.

Però el goig esdevingué tristot quan arribà a l'entrada de la tomba. "No és possible, els morts són sagrats", digué. El portal de la cova estava tot ple de fems i de brutor. Espirejant-li foc els ulls decantà amb quatre grapades lo que pogué per tal d'arribar a l'interior. I, una vegada dedins, la pena fou encara més gran. Cap dels enterrats era allà, ni tampoc els vassos de fang que havia cuit al foc per a deixar-hi els presents

que els seus avantpassats havien de menester per al viatge al més enllà. Només hi havia desperdicis, excrements i altres porqueries. L'instint primitiu d'aquell home es rebel·là i pegà un crit potent i esgarriador aixecant amb ràbia la mirada de cap als primers raigs de llum que mostraren el seu cos nuu, pelut, cobert només amb un tapaculs de pell de cabra, petit i magre, però de membres musculosos, les mans de dits rabassuts, descalç, i el rostre amb una barba espessa i el front alt, bru i lluent, i uns ulls negres profunds i intuïtius, la cabellera de cap enrera que li penjava tall de l'espalla... fins que el crit es convertí en un gemec d'impotència.

L'esperit de l'home de "l'Illa que està enmig de la mar" no ho podia comprendre. I llavors recordà. Quin temps havia estat dormit? No ho podia saber, però endevinà que moltes llunes havien daurat amb la seva llum el cos adormit baix de les pedres de la rosseguera, que allà on ell era príncep avui hi vivien altres homes que havien construït un poble molt més gran que el petit poblat que ell deixà, i que dels amics, la seva estimada i els infants no en quedava res, ni tan sols la memòria. Només quedava de testimoni dels dies passats la tomba que amorosament picà dins la roca a cops de pedra viva.

I plorà l'home de barba i cabells llargs, d'ulls profunds i intuïtius, dret a l'entrada de la tomba. "Oh déus", exclamà, i estengué enlaire les mans de cap al déu Sol en una actitud humil de súplica i pietat.

Els pins de la garriga de Son Caulelles donen fe d'aquesta història i senten encara les petjades de l'home que camina en el silenci de la nit, amb la petita daga a la banda esquerra de la cintura i el cuero de la fona brillant dolçament al resplendor de la lluna.

fotografies: Miquel Mut

El Nacionalisme:

"ARA VA DE BO, QUE DE BO VA"

RAFEL CRESPI

Quan encara no s'han fixat d'una manera definitiva unes dates concretes i oficials per a la celebració de les properes eleccions autonòmiques i locals, alguns dels més il·lustres habitants del nostre província galliner polític s'han llançat, talment caçadors impacients, incapaços d'esperar l'obertura de la veda, a envergar les primeres arcabussades per començar-ne a treure un profit. (Profit, en política, malgrat tot el que vulguin emfatitzar, significa material comptabilitzable mitjançant la llei d'ont, això és: vots).

Sens dubte, la peça que més els ha agradat exhibir, fruit d'aquestes eixides furtives, ha estat allò que convencionalment anomenam NACIONALISME.

Ara que encara els carrers són verjos de cartells, trífotics, cançons i altres herbes de la faràndula electoral, m'agradaria fer una reflexió pública entorn d'aquest concepte.

Voldria començar dient que fou del tot ociosa aquella fragmentació en comunitats autònomes que amb més frivolitat que no coneixement de causa, va fer l'extinta U.C.D. De fet, únicament s'aconsegüí rebaixar el que podríem anomenar Comunitats autònomes Històriques, o millor dit, nacions amb trets diferencials dins l'estat Espanyol: Galícia, País Basc, Catalunya, País Valencià i Balears. Això, no és cap afirmació gratuïta. No existeixen ni la Unió nacionalista murciana, ni l'esquerra nacionalista estremenyà, si més no, com a forces polítiques capaces d'assumir una representativitat. Però sí, en canvi, a Galícia, un fèu exclusiu del Sr. Fraga, tant la Coalició Gale-

ga, com el Bloc Nacionalista Gallec, tengueren representació parlamentària al parlament autònom. A Euskadi, la majoria absoluta de diputats pertanyen a forces nacionalistes d'ideologia distinta. A Catalunya, Convergència i Unió, talla el bacallà. Com a conclusió, queda demostrat que a les Nacionalitats històriques, el Nacionalisme és un element imprescindible.

Posaré encara un altre exemple. Una enquesta coneguda aquests dies, revela d'una manera ben optimista que la majoria de Mallorquins són partidaris de conservar la llengua pròpia fins i tot, que la situació no és tan dramàtica com ens pensàvem, que probablement amb una tasca institucional -si és que a Madrid la deixassin fer- es podria desfer l'equívoc del que s'anomena "minorització de la majoria", dit en altres paraules, que ens facin creure que la nostra llengua no serveix per res, que no la sabem parlar, que no la sabem escriure, ... etc. i com que el castellà serveix per tot, és l'única que paga la pena saber. Consideracions a part, aquesta enquesta revela que a Mallorca hi ha una consciència de poble, tot i que és possible que es trobi en una situació latent. I queda demostrada pel grau de conservació i estima que es té cap a la pròpia llengua, màxim símbol de la consciència nacional.

Això ens menaria a concloure que si un programa electoral vol tenir èxit, haurà de comunicar una mena de Nacionalisme als electors. I els electors hauran d'esbrinar quins seran els partits de faran del nacionalisme una pura demagògia, o quins veritablement entenen el nacionalisme com una tasca justa i necessària.

AUTO ESCOLA

KALET

C/ Mare de Deu de Montserrat, 30
Es Rafal - Tel. 27 39 97

C/ Pérez Galdós 9
Tel. 46 77 04

PALMA DE MALLORCA

ENS
PREOCUPA
LA TEVA
SEGURETAT

T'ENSENYAM
A
CONDUIR

Errors de llengua i eleccions.

13(61)

PERE GIL

La meitat d'aquest article fou publicat el mes de febrer en el quotidià "El Dia". Avui l'ofereim complet als nostres lectors estimant prou interessant la segona part per les consideracions que fa l'autor tant als residents de parla castellana com als candidats de les properes eleccions.

Els mentiders tenen les cames curtes -segons un vell adagi- encara que a Ciutat s'hagi donat el cas d'uns falsaris que han trescat pel seu compte més temps del que fóra de desitjar. Aquest comentari està motivat per la informació que, a la fi, ha donat el diari "El Dia" (darrera plana del 5-II-87) posant en evidència els "grupos ultras anticatalanistas", identificant-los com "instigadores de la campanya anti A.P.". Es el tema lingüístic amb fortes connotacions polítiques.

Els qui hem seguit les innombrables cartes al director incomprendiblement publicades a tota la premsa local, fent el joc a les falsedats contingudes en els escrits, no podem deixar, si més no de felicitar l'ementat diari per la publicació dels detalls que els interessats en el tema, fa molt de temps que ja sabem. L'existència d'un "Círculo Cultural Mallorquí" (així, escrit en castellà) com a instrument de descrèdit de la nostra llengua és tan absurd que ells mateixos posarien el crit en el cel si qualcú tractàs de reivindicar la llengua andalusa. La influència negativa d'aquests escrits ha arribat fins al punt que persones tan representatives com el President de la Cambra de Comerç caigués en el parany i fes gravar en pedra una inscripció plena de faltes d'ortografia amb l'agreujant que després del ridícul volgués endossar les culpes al marbrista. O el cas del recalitrant batle de Binissalem amb el text d'un monument que ha resultat ésser dedicat a "los picapiedra", personatges prehistòrics de la T.V., i no als picapedrers de Binissalem que era el prístin objectiu.

Seria convenient que l'exemple de "El Dia" trascendís als altres tres diaris i a les ràdios locals en el sentit de deixar de donar suport a la campanya que el temps jutjarà com el sùmmum de la manca de coneixements o, dit més clar, de la ignorància. Dia vendrà en què els estudiosos es faran creus que en la nostra època s'haguera pogut viure el fenomen gonellista. Ha arribat l'hora que l'enterrem del tot i quedi com una anècdota més de la transició.

Per la proximitat de les eleccions autonòmiques i municipals ha arribat el moment que els nostres polítics prenguin una postura clara, fins i tot de consens en la qüestió de la nostra llengua. Si tots els partits s'han manifestat per la normalització, encara que la pràctica tenguí molt a desitjar, es fa necessari que prenguin consciència i tenguin coratge de no fer cap tipus de concessió electoralista. Si tots hi estan d'acord, que cap d'ells aprofiti per captar el vot foraster en detriment de la nostra identitat. El que no podem consentir és que la massa d'immigrants, majoritàriament de molt baix nivell cultural, imposin la seva llengua per damunt la nostra. Si en lloc de venir a treballar a Mallorca haguessin anat, com tants d'altres, a Alemanya, és un dir, no els hauria quedat més remei que, des del primer dia,

començar a aprendre la llengua del país. I si a Alemanya les patates són "kartoffen", molt més fàcil els resulta dir-ho en mallorquí que és quasi igual que en castellà. Tot és qüestió de provar-ho. Per això els partits haurien de tenir en compte no incloure cap element en les llistes de candidats que no tengués ben clars aquests conceptes a fi d'evitar inconveniències com el cas de l'esmentat batle de Binissalem, contrari a la postura del President de la Comunitat Autònoma i que també ho és d'A.P. I dic això perquè el President Canyelles fou protagonista d'un fet desconegut per molts de mallorquins i que jo he arrellegat de testimonis de primera mà. En el mes de juny passat, a la localitat valenciana de Santa Anna d'Alba amb motiu de l'obertura de la campanya electoral el President Canyelles feu acte de fe de la catalanitat de la nostra llengua amb el consegüent rebombori perquè a València A.P. encara no té clara la del seu dialecte. Sortosament a Mallorca ja hem superat aquesta fase i podem dir que el gonellisme està a les darreretes. Amén. —

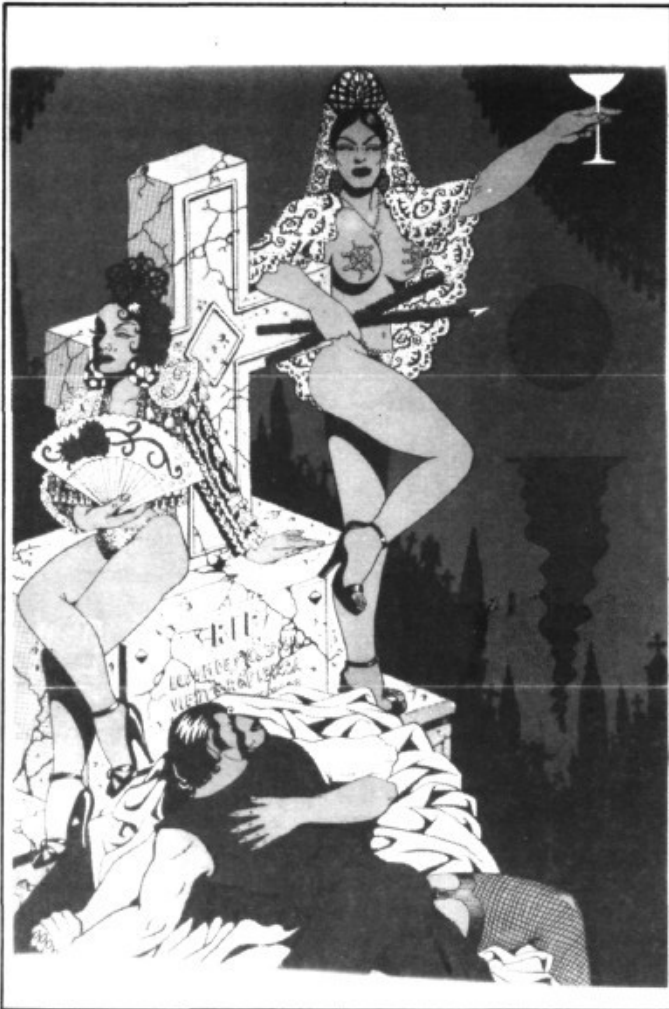
**ÒPTICA
CIUTAT**

**òptics optometristes
lents de contacte**

Carrer Manacor, 63 - PALMA - Tel. 46 37 77

El passat mes de febrer, i dins el marc del VIIIè Festival de Teatre, es representà a l'Auditòrium de Ciutat l'obra de Quim Monzó i Jérôme Savary: "El tango de Don Joan".

El seu autor diu de l'obra:

"Don Joan és un mite que ens interpel·la a tots perquè tot home o dona té la convicció, en algun racó de si mateix, que té quelcom d'irresistible. Encara que siguem geperuts, calbs, grossos o vells, tenim tots la certesa de tenir alguna cosa de seductor.

Això, penso, és el que salva la raça humana del suïcidi col·lectiu.

La necessitat de seduir i de sentir-se seductor és tan necessària al ser humà com l'aigua i el pa. I el dia que mirant-nos en el mirall de la nostra ànima no ens reconeixem cap encant, ni tan sols un gram d'encant, no ens quedarà més remei que tirar-nos per la finestra"

Jérôme Savary

Excel·lent interpretació de l'obra en dos actes. Al primer molt ben proporcionats els diàlegs i actuacions musicals. El segon peca un poc de monòton en el tema dels diàlegs. Posada en escena molt acceptable. No oblidem que es tracta d'una companyia professional i ben recolzada pel Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, i això és un bon punt de garantia per a l'espectador.

GRUP TEATRAL MITJORN DE SA CABANETA, ...?

Durant el passat mes de juny i aprofitant la sortida al carrer del nombre 50 d'aquest Informatiu Cultural, vaig recordar la tasca cultural, per donar-li més relleu, que el Grup Teatral Mitjorn de Sa Cabaneta estava duent a terme des de l'any 1977, any en què va néixer. També vaig anticipar aquest desè aniversari de trajectòria cultural que avui torn a recordar damunt aquesta plana dedicada al teatre mallorquí.

Així és. Enguany, encara que alguns opinin el contrari, precisament fa deu anys que un grup de joves cabaneters varen decidir començar la difícil tasca de posar en escena l'obra teatral de Bartomeu Ferrà: "Els calçons de Mestre Lluc", baix la direcció de Gabriel Serra i amb el següent repartiment: Xisco Tomàs, Martí Creus, Marçal Palou, Antoni Tomàs, Bel Palou, Miquela Segura, Bel Suau, Margalida Mas, Antoni Bibiloni... i els altres que varen fer possible la posta en escena. Aquesta experiència, a més de ser una il·lusió feta realitat, va suposar sortir de l'avorriment quotidià, entretenir els veïns de Sa Cabaneta i omplir el buit cultural existent aleshores. Poc a poc va venir una afició considerable i una dedicació constant a qualsevol activitat cultural: teatre, esplai, música, excursions, etc. Aquest fet va ésser considerat per tot el poble de Sa Cabaneta, amb unanimitat, memorable.

Si el fet de dedicar aquesta plana "Escenari" al Grup Teatral Mitjorn de Sa Cabaneta, com ja he dit abans, durant el passat mes de juny, va suposar per als actuals components un agradable aconeixement, malgrat el descuit (que no va ésser un descuit nostre) d'incloure una fotografia on no hi sortien tots els que eren del Grup perquè no ens varen facilitar d'altra a la redacció de Pòrtula, tot se va quedar en això. En un nostàlgic i romàntic record al Grup Teatral Mitjorn de Sa Cabaneta.

Sincerament. Malgrat reconèixer la positiva tasca del Grup, que durant tants d'anys ha duit a terme, esperava una altra resposta. Esperava, al manco, que reconsideràs la seva positura estàtica de no seguir endavant. M'hagués agradat rebre la notícia que en breu començarien l'assaig d'una posta en escena o la reposició d'una obra que ja havien interpretat abans. Però no ha estat així. Encara que alguns dels components del Grup segueixen descartant la total desaparició del món del Teatre mallorquí, continuen amb les mans plegades, és a dir, sense fer res!

Se parla, se rumoreja, se diu i se sospita que el Grup Teatral Mitjorn de Sa Cabaneta està actualment en perill d'extinció. Mentrestant i per altra banda, els utensilis propietat del Grup i que s'han aconseguit gràcies a l'esforç de molts, s'omplen de pols i de teranyines, oblidats, dins una cambra de qualque casa del poble.

Però malgrat tot i malgrat que a qualcú això li faci mal, enguany fa deu anys.

Enhorabona a tots aquells que un dia, devers l'any 1977 varen començar i durant molts d'anys varen protagonitzar el renaixement de la cultura, amb el teatre, a Sa Cabaneta i a Marratxí.

Josep Vicenç Foix nasqué a Sarrià el 1894. Va començar els estudis de dret, però els abandonà per dedicar-se al negoci familiar (un forn) i de ple a la literatura. Formà part de la tertúlia del Continental juntament amb personalitats com Carles Riba, López-Picó i Folguera. Aquest darrer l'incorporà a "La Revista" l'any 1917. A partir d'aquí comença un període d'activitat intensa en diverses revistes que es trencà amb l'esclat de la guerra, a partir de la qual abandonà en gran manera la vida pública.

La vida literària de J.V. Foix ha estat extensa: des de la publicació de la seva primera obra, *Gertrudis*, l'any 1927, fins a la darrera l'any 1985. El seu primer gran llibre de poemes, *Sol, i de dol*, es va publicar l'any 1947. És un recull de poemes dels anys 1913, 1916, 1918-1923 i 1927, que ja estava preparat el 1936; però a causa de la guerra no es publicà fins el 1947. *Gertrudis* i *KRTU*, escrit abans, són reculls de prosas poètiques, que formen part d'un recull superior (*Diari 1918*) juntament amb *L'estrella d'en Perris* (1963), *Darrer comunicat* (1970) i *Tocant a mà...* (1972).

Foix, format en l'ambient del Noucentisme, del qual va prendre l'aspiració a una societat civilitzada, estigué molt en contacte amb l'avantguarda, encara que no li hi poguem incloure.

L'obra de Foix és molt extensa, però, segons Pere Gimferrer, guarda una coherència que la fa gairebé indivisible. El poeta mateix afirmava que estimava totes les tendències i que concebia les escoles literàries com a gèneres més que com a tals escoles. Això ja reflecteix la dificultat, o, millor, la impossibilitat de classificar-lo.

Si agafam *Sol, i de dol* tot d'una ens temem que hi ha quelcom que ens sobta. Si haguéssim d'aïllar aquest element diríem que és la tensió. Tensió que s'estableix a distints nivells:

a) La tensió del propi fet d'escriure, d'abocar pensaments en formes determinades:

"Oh! si prudent i amb paraula lleu-
/gera
Sabés fixar l'imperi de la ment,
I amb hàbils mots, la passió nai-
/xent,
Del meu estil pugués fer preso-
/nera".

b) La concreció de l'anterior en el fet d'incloure uns continguts presentats de manera original en

En
la
mort
de

Josep Vicenç Foix

COLAU DOLS

unes formes antigues. Deim "manera original de presentar un contingut" i no "uns continguts originals" perquè el propi poeta diu: "No hi ha missatges nous, ans un sol missatge: el del poeta que expressa amb mitjans propis, que són els de la seva època, allò que verament és".

c) La tensió establerta dins el llenguatge entre mots arcaïtzants com "cerc", "am", "fontana", etc. i mots moderns com "Urss", "bars", "embragat", etc.

Per Anton Espadaler, Foix "considera el català com un tot, i s'atorga la llibertat -que guanya per a tots nosaltres- de pouar en qualsevol moment del seu decurs històric."

d) La tensió pròpia del contingut. Un dels grans temes de Foix és la contraposició universalitat/individualitat. Tot gira

entorn de la idea d'unitat i d'absolut, a la qual cosa oposa la relativitat de l'home. Dins aquesta antitesi lluita per afirmar la seva llibertat:

"Faig l'U divers i múltiples les
/arts.
Però la ment no cobeja els bells
/mots:
De cadascú ¿què sap? Presa de
/tots,
Ignora el joc dels meus deliquis
/cars.

Tants de glans, doncs, i un sol
/Gla, i del vinyet
Un Cep etern; i ni boira ni fred
Foren ni són! Això em fa el viure
/esquiu".

A *Sol, i de dol* sovintegen molt termes com: "U", "Tot", "Res", "Etern", etc. Per Gabriel Ferrater "la paradoxa aparent és aquesta: que per dir allò que sap d'ell mateix, a Foix li cal buidar d'intimitat les seves formes".

Amb el fet d'anomenar "tensions" aquestes característiques no he volgut dir que constitueixin dissonàncies: potser en mans d'un altre ho serien, però Foix té l'habilitat de combinar-ho tot dins un estil ben propi.

La prosa de Foix sorprèn per la seva qualitat en una llengua que l'ha usada poc i malament. Per C. Arnau s'hi donen dos temes predominants: el de la personalitat relacionat amb les mutacions i el del tancament i la claustrofòbia relacionat amb el sentiment d'angoixa. Sobre el primer, Ferrater arriba a dir que "l'argument essencial de l'obra de Foix, en efecte, és la descripció d'una crisi de la personalitat, o més precisament d'una crisi de la idea de personalitat".

Dins la prosa de Foix, la sorpresa ens espera a cada passa. És una sorpresa forjada a cops de metàfora i d'imatge onírica que ens condueix al món interior de l'autor, en un ambient d'irrealitat que ell sempre va reclamar com a realitat interna.

L'èxit de Foix rau, sens dubte, a haver realitzat, tant en prosa com en vers, una obra fruit de les seves inquietuds a partir d'uns elements antics que va saber respectar.

Ara només ens resta recordar dos versos seus:

"I al bo i al mal em don i
/allarg la mà:
No tem la mort si a d'altri
/calen flors".

Hem tractat de l'aparell erudit basat en el document, en el qual sembla "dormir" el "fet" històric, tot i esperant l'arribada reverent del historiador que el "desperta". Tot són maneres. Algun tema exigeix la recerca documental. Alguns historiadors no saben fer res més que ordenar dades i, amb l'auxili d'altres ciències arrodonir la pròpia i prestigiosa recerca.

Aquí i ara no és menyspreable aquesta tasca. Però el tema de la Guerra Civil ens remet cap als mètodes de la història oral, cap a l'entrevista directa, cap a l'esquema. Però l'enquesta exigeix l'elaboració d'un esquema previ i un qüestionari. No es tracta d'una moda i afrontar l'entrevista amb una persona que ens conti el que vulgui per a ser íntegrament reproduït. Cal tabular dades i seguir un esquema, que només podem aconseguir de la prèvia tabulació documental.

La petita comunitat d'un poble, per altra part, es fonamenta sobre les relacions personals. La sinceritat, la concretització de detalls anirà en funció d'aquestes relacions personals entre entrevistador i entrevistat.

Les relacions personals han variat aquests darrers anys a molts de pobles de Mallorca. El turisme ha canviat l'estructuració econòmica, els sistemes de valors i la jerarquització social. El vençut a la guerra es pot considerar avui un guanyador en els negocis, i viceversa. Interessos, relacions familiars, socials i polítiques, i desmemòria, sobre tot, poden tergiversar els fets. I apunt desmemòria perquè els protagonistes dels fets esdevinguts fa 50 anys han entrat dins la senilitat, edat pròpia al desvarieig inconscient i/o la caperrudeça intransigent.

Les dades d'arxiu, finalment, ens han fet descobrir uns "protagonistes". Als nostres qüestionaris no hi poden faltar preguntes sobre aquests. Cal reconstruir, a més dels fets, "històries de vides", biografies significatives de certs tipus socials, que ens ofereixin un resum de tot allò viscut pels agents socials.

LES ENQUESTES

Cal enregistrar les converses amb magnetòfon immediatament. Però cal tenir esment en prendre nota de les explicacions amb la major precisió

possible: dades, hores, personatges, llocs, circumstàncies, altres possibles testimonis, ... I, sobre tot, anotar allò que ens sembla aprotació elemental d'aquest testimoni, la interpretació particular i temes a desenvolupar que ens suggereixi.

A més dels protagonistes dels fets, cal entrevistar totes aquelles persones que veiem disposades a contar coses, malgrat ens ofereixin una visió de conjunt tòpica i ja sabuda, cercant els elements de detalls. També cal entrevistar els familiars i els amics de cert protagonistes. D'entrada, aquest pot semblar un treball immens, però el temps ja se'n ha duit a millor vida molts -i, tal volta, els millors- informadors.

Per a la realització de l'enquesta convé confeccionar un qüestionari bàsic, com hem dit. I tenir molta paciència per a encaminar la conversa cap als centres d'interès. Si és possible, cal repetir l'entrevista amb preguntes més concretes a mesura que avança la recerca i es presenten nous dubtes. Si no cerquem el valor antropològic de l'entrevista "per se", cal anar puntetjant la conversa en funció a l'esquema previ, deixant que l'entrevistat divagui en els temes i situacions concretes que l'entrevistat aporti noves dades i mostri un coneixement profund.

L'esquema general del qüestionari pot fer-se sobre els esdeveniments (VIDA POLITICA: La monarquia i el torn de batles liberals i conservadors, grups socials actius, l'adveniment de la República, organitzacions polítiques organitzades, personatges políticament actius, mitings, governs municipals i incidents variis durant la República, octubre de 1934, les eleccions de 1936, les comissions gestores del Front Popular, l'organització clandestina de Falange, juliol de 1936, detencions, víctimes de la repressió, noves autoritats i requisites d'or; desembarcament al Port de Manacor -significació falangistes morts, ...- presons, denúncies, visites de personatges, multes, incidents, manifestacions patriòtiques, soldats morts al front, organitzacions de Falange, l'acabament de la guerra, ...; HISTORIES DE VIDA: estudis, professió, càrrecs públics, relacions familiars, ...; etc., etc., ...).

Hi ha una tendència, per part de l'entrevistat a omplir de detall de tot tipus algunes situacions (circumstàncies personals, laborals, justificacions, etc.) Convé deixar parlar l'entrevistat al seu aire, sobre tot, a l'inici de la conversa amb la finalitat que agafi confiança. Si és precís podem deixar predre la primera entrevista amb la finalitat de fer-li contar coses més concretes i d'interès en una segona. No convé oblidar que, quan acabem sempre hem de demanar per possibles entrevistats més, així com demanar tot tipus de documentació escrita i gràfica. I, també, fer una fitxa personal de l'entrevistat, si es possible acompanyada d'una fotografia.

CONSIDERACIONS SOBRE LA PUBLICACIÓ

La finalitat de totes aquestes possibilitats de recerca sobre el tema de la guerra civil als pobles de Mallorca no és altra que la publicació i comunicació a la societat: respondre, en definitiva, a una demanda cultural.

La forma narrativa emprada en els reportatges de MEMORIA CIVIL no agradava a determinats sectors que deien que allò semblava una rondalla, que estaven mancats de la denúncia precisa i la fiscalització dels assassins. Aquesta és una tasca que correspon a la justícia.

Un altre retret era que semblava que les

V
a
l
N
o
u

coses haguessin passat com per atzar, que es conta-va com una "història de rialles", que es vulgaritza-va una història tràgica i seriosa. Ni tant ni tant poc!

Però una bona dosi d'atzar és necessària quan no totes les coses s'expliquen per mecanismes precisos i implacables. Si l'assassinat del Batle de Ciutat, el metge Darder, ultrapassa els límits jurí-dics, la salvació de la mort del batle de Maria, Jaume Bergues "Pastor", es deu a un nus mal fet, al polç tremolós d'uns amics ersdevinguts assassins d'un dia amb l'ennigulada vista per l'alcohol, que no acerten a caçar-lo quan es fuga, tant com al sentiment de sobrevivència inocenta de la víctima, que s'escapa en la foscor d'una nit d'octubre a les costes de Puntiró.

Aquí i a altres històries reals hi ha tema per a bones novel·les (l'odissea dels germans Mat-es i la desaparició de Jaume Rebassa, la fuga de Martí Vinces "Bonjesús",...). Els escenaris i els protagonistes poden servir a televisió per a reconstruir el desembarcament, en lloc de fer parlar intesos dins un estudi, apocats pels potents focus de llum, ... Si no s'ha escrita la novel·la, si la televisió no vol tractar la guerra, si les autoritats autonòmiques i municipals no mostren interès en aquest tema en les seves planificacions culturals és perquè es vol reduir els fets a tres o quatre conceptes bàsics que converteixin la memòria en oblit.

S'ha parlat també d'una certa irregularitat, d'un cert desordre. És la crítica habitual des del científisme a les revistes d'història per al gran públic: la pretensió de tractar profundament temes recuperables amb un desordre intencionat, tal-ment una catàleg d'agència de viatges que causa un mareig agradable que incita al consum.

Ara i aquí no es tracta de devaluar res, sinó d'entendre. El gran pecat és voler jutjar sense entendre, diu P. Vilar. Si la història fou devaluada, en tant símbol d'assignatura escolar que propicia-va la memorització com a sistema de formació de les noves generacions, la sobrevaloració següent tenia la intenció de desfer mites. És, ni més ni menys, que la dinàmica cultural d'un país "desnorma-litzat" en tants de sentits, ...

I hem de tornar incidir en la categoria dels mitjans de comunicació en l'ecologia cultural de la nostra societat: no és veritat que sien simples instruments propagandistes. Aquesta és una categoria que es mou en un eix diferent a l'es-tructuració material de la informació. El mateix P. Vilar apunta desvergonyidament la possibilitat que l'educació històrica esdevingui, al menys a ni-vell escolar, una introducció a la lectura dels diaris.

Per als científistes, moltes vegades, la consi-deració vers als mitjans de comunicació és limita a la consideració de la revista especialitzada, com a còmode instrument d'intercanvi de coneixements i experiències. No acaben de superar el complex de voler-ho saber tot, quan s'escriuen magnes obres especialitzades, que els especialistes en altres punts concrets no coneixen més que per referència bibliogràfica.

Els llibres de butxaca, per altra banda, solen tractar temes específics, moltes vegades basats en teories elaborades, que en recerques específiques i certeres.

Hem d'afegir també que les biblioteques i hemeroteques, aquí per avui, encara estan més pensades i ordenades per als erudits que no per a la consulta profana i immediata. No hi ha buidatges de cap tipus, sinó el purament bibliogràfic. L'orien-tació documental s'ha de fer sobre les notes a peu de pàgina o la indicació del sabut. La tècni-ca i la informàtica permetria -pel que fa al volum dels arxius i biblioteques de les Illes- una ordenació complexa, exhaustiva i creuada de les fonts escrites. Tampoc existeixen sistemes i servei immediat de reproducció documental. I no parlem de material gràfic, oblidada en calaixeres de paperassa o deficientes reproduccions dels diaris d'època.

En definitiva, cal entendre tota l'ecologia informativa per a judicar el producte. Aquest retard infraestructural que pateix la cultura, ara i aquí, no és més que una mostra de l'enquilonament que pateix tota la cultura en els programes polí-tics, que cada cop es fan més lluny de la realitat i d'una administració més preocupada per la pròpia funcionalitat d'organigrames i transferències, que pel servei a les demandes públiques.

Per a defugir del perill esterilitzador del mètode llibresc, doncs, convé reconstruir la no-gtra història i planificar la publicació de forma planificada segons un ordre cronològic o lògic-sistemàtic, o ambdós combinats, evitant sempre la mo-dificació de personatges i fets.

El treball ha de ser planificat en funció de les possibilitats, del grup de gent que hi treballi i de l'espai disponible per a la publicació, i, so-bre tot, pensant on i com s'ha d'escriure.

Convé que cada mitjà planifiqui temes i for-mes expressives. Algú començarà directament amb en-trevistes i hi anirà afegint documentació. Altres es decidiran per presentar documents, llistats i co-mentaris a aquests. Altres voldran estructurar cro-nològicament els fets, per inserir després aquest esquelet amb entrevistes, documents, biografies, ...

Seria excel·lent la constitució d'un grup de treball conjunt a nivell d'illa que harmonitzàs mè-todes de treball i formes expressives, i que aquest grup de treball estàs recolzat econòmicament per diverses entitats públiques. I que cada revista editàs un o dos números especials dedicats al tema de la guerra civil en el seu àmbit específic. Que s'elaboressin sèries cronològiques a diversos àmbits, que es reconstruïssin temporalment els fets amb base a dades documentals i troços d'entre-vistes. Que s'inserís en aquesta narració llistats, històries de vides, entrevistes singulars, documents excepcionals, ...

Aquesta seria la proposta del joc fora. Només manca prendre amb la carta que ens queda a les mans, que és una bona peça: la capacitat de treball. Si hem perdut la por a la buboça de la història, es-tem en condicions de prendre. I ningú hi perdrà. Hi guanyarem tots perquè superarem la consciència col·lectiva que ens marca com a poble ballaradís o el tòpic conformisme d'aquest món feliç que vol simular ser el nostre país illenc. Hi guanyarem tots perquè tendrem una visió de la pròpia histò-ria des de dedins, elaborada i per tant cultural, sense minimitzar amb comparacions amb la derrota del feixisme a la segona guerra mundial i, per tant, nacional; i reconstruïda per als mateixos pro-tagonistes i els seus més directes hereus i, per tant, popular.

I.- Si mal no record, no fa més de deu anys que morí el darrer "castrati" reconegut. (Si encara en queden, no són oficials). Sembla, però que les seves actuacions eren poques i sempre dins un àmbit reduït.

El fenòmen dels "castrati" (homes sense atributs, com diria Robert de Musil) es posà de moda en el Barroc. I no són poques les partitures escrites per a ells.

Arribant el segle XX, es pot dir que desaparegueren del mapa musical. Encara que es troben alguns enregistraments curiosos.

música VISTA

II.- Paul Eswood, és un contratenor, especialitzat en Música barroca (concretament de Bach). Els seus enregistraments de les Cantates del Gran Mestre estan considerats entre els millors.

Doncs bé. He tengut ocasió de sentir-lo en directe rec entment. Una meravella. Com modula la veu! Com ho diu!

Eswood no és un castrati. Però també canta com els àngels (és un dir). I és que avui, la tècnica vocal ha superat les violacions de la Natura.

Pere Estelrich i Massuti

Emboscada de Balçaj

ESTAMBUL

Les barques són parentes de les nostres. Els llauts s'anomenen turk sandal i els que tenen la forma dels nostres bots es diuen boat. Fèrem una passejada d'una hora amb un boat per aquest mar anomenat "banya d'or".

Els nins són circumcisats als set anys. Aquests anaven vestits com de primera comunió. Els amics, parents i convidats fan regals al recent circumcisat.

El pont entre Europa i Asia té 1750 metres de llarg i 84 m. d'altària sobre el Bòsfor.

A un comerç vaig fitorar 37 castes de "Visa" diferents; per donar facilitats per les compres.

XIM D'AIXA

NUREDDUNA, ALTRE COP

Fa uns mesos demanava una reivindicació per a l'obra de Costa i Llobera musicada pel pare Massana, de la qual és protagonista aquella sacerdotessa de la Mallorca Prehistòrica, màrtir per amor.

Avui hi torn perquè el poètic nom de l'estimada de Melesigeni serveix de títol a un programa de ràdio. Curiosament, un programa de Música. Un dels pocs que es fan a aquesta illa dedicats a la Música clàssica.

L'espai en qüestió s'inicia el passat desembre a través de les ones il·lenques de la R.N.E. de la mà -i veu- de Pere Estelrich, al qual -també curiosament- esmentava en l'anterior referència a Nuredđuna com a director d'una posada en escena de l'obra.

Aquest nou programa ha procurat, ja des del primer moment, posar-nos en contacte a través de referències concretes i directes amb la realitat del nostre fet musical: personatges, compositors i manifestacions han anat ocupant els escassos vint-i-cinc minuts de que hom disposa. (*)

«EN POQUES PARAULES»

Crec que la idea és realment bona. Es ben necessari un acostament d'aquest tipus: un programa aquí sobre la Música d'aquí. Demanaria un parell de coses: més temps i més espais. A l'emissora que ja ho té en marxa li suggeriria que amplii la durada; amb més temps la tasca encara seria més profitosa. A les demés emissores les pregaria que encara suggerrin d'esment de l'aspecte musical, no de l'anomenada "música comercial" que d'aquesta ja se'n cuiden, sinó un element que pugui fer una bona feina en aquest aspecte és, precisament, el radiofònic.

Interessa elevar el grau de coneixement de les persones, interessa conrar el bon gust i el sentiment estètic. Interessa conèixer els valors musicals autòctons. I la ràdio pot ser un bon sistema.

Faig vots perquè Nuredđuna sigui una primera pedra.

BIEL MASSOT i MUNTANER
(Per a la Premsa Forana de Mallorca)

(*) El podem sentir cada diumenge a partir de les 15'05 sintonitzant Radio I de R.N.E. (ona mitja).

SPIRAL

GABRIEL A. VICH I MARTORELL

Spiral és el títol d'un LP de Vangelis, el músic grec. El tema principal també du el nom d'Spiral. Comença amb una sèrie de sons en forma d'Spiral, majestàtics, en certa forma lents, que acaben en un relatiu silenci. Després, orgue, que és successivament interromput per una doble campanada. Mentre els spirals segueixen en la llunyania del so. Però no puc seguir.

Si us pregunteu a què ve aquesta curta i insuficient explicació d'una peça de Vangelis, permeteu-me que us conti que un bon dia, em vaig posar davant la màquina d'escriure per preparar la col·laboració de Pòrtula. Van passar moltes idees pel meu cap, però no en vaig trobar cap adequada. Una mica nerviós vaig posar un disc, Spiral. Mentre Spiral sonava vaig pensar sense voler en una eSpiral, i va aparèixer entre impulsos elèctrics una notícia que vaig llegir dies abans. A una certa regió del nostre univers neixia una galàxia.

Les galàxies formes eSpirals. Nosaltres estam a un raconet "de la part forana" de la via làctia. Doncs, n'està naixent una. Una espiral d'estels s'està formant, comença a adquirir forma i personalitat. Els estels es barallaran per entrar en el centre. Però és una lluita neta, sense conflictes, respectant el ritme del ball galàctic que els fa anar girant. Vaig sebre que tenia aproximadament un milió d'estels, un milió de llumins que il·luminen la llarga nit de la nostra esfera universal. L'Univers, s'encarrega de crear contínuament coses noves. Ara ha fet una galàxia. Pentura dins ella hi haurà qualche sistema solar similar al nostre, en el qual, pentura hi haurà qualche tipus de vida. Bé, això ja és imaginar molt. Però el veure o almenys imaginar el naixement d'una germana galàxia, em va produir una gran alegria, perquè se'ns demostra que l'Univers que habitam constantment crea, i que és capaç de crear unes "persones" semblants a nosaltres. Pentura ho ha fet ja, però no en tenim notícia segura. De l'Univers en coneixem un bocinet, però veient-lo ens basta per arribar a la conclusió que la humanitat és una cosa rara dins l'harmonia de l'Univers. En certa forma, que estam vius de pur miracle, ja que les condicions perquè existiguem són moltíssimes, més de les que es creu. I totes s'han donat a un planeta, el tercer del sistema solar situat a l'extrem d'una de les eSpirals de la via làctia. En certa forma, som la joia del sistema, la gota d'aigua dins el buit i el desert.

Però això n'hi ha molts que no ho entenen.

Número 58,
març del 1987

S'Escola Vella, s/n
07141--Pòrtol

COL.LABORADORS:

Miquel Aguiló, Joan Artigues, Lluís Aspiroz, Guillem Bosch i Roca, Xisco Busquets, Jordi Cloquell Xisco Colom, Comissió de glosadors de Pòrtol, Rafel Crespí, Colau Dols, Pere Estelrich i Massutí, Pau Lladó i Oliver, Guillem Massot i Muntaner, Miquel Mut i Sureda, Pere Gil, Damià Quetglas i Bergas, Antoni Roca i Jerez, Ramon Rosselló, Vicenç Sastre, Cristòfor Tries i Serra, Antoni Vaquer i Ramis, Gabriel A. Vich i Martorell.

CORRESPONSALS DEL TERME: Marita Lladó, Joana Mª Matas i Alomar.

CONSELL DE REDACCIÓ: Pere Amengual i Bestard, Miquel Bosch i Auba, Antoni Canyelles i Oliver, Biel Massot i Muntaner.

Imprès a "Apòstol y Civilizador"(Petra)DL: PM 529/81

(Ve de la pàgina 2)

Tothom canta i balla entorn de l'escenari, i vet aquí com una nimfa descobreix enmig de la música i el ball el seu cos perfecte, esplèndid, carn de perla, cabells d'or, les mametes tendres, de malucs contornejats i cintura ondulada, misteriosa virginitat. Amb ulls nítids tots la contemplen i dansen amb ella sense gosar tocar-la. La nit s'omple de flors i de vins d'ambrosia, el corn de l'abundància s'obre i vessa sobre els assistents pètals de roses i clavells, llet i mel, i fruites de tota casta, i una música harmoniosa i viva que fa vibrar els cors en un preludi de la primavera.

Però, ai! La primera llum del matí arriba i acabarà amb la nit màgica del somni i de la fantasia. S'esfumà la nimfa de virginitat encantada, la música ja no sona i a poc a poc els convidats a la bauxa transformen altra vegada els seus rostres en els possitissos que duren la resta dels seus dies, i comencen a sortir de la gran sala per entrar cadascú amb la seva màscara d'avorrimet, hipòcrita, d'odi, de problemes, a la nit de cada dia sense joia de viure.

Els dimonis bramen ferotges, els soldats van de veres a la guerra, els banquers amb la panxa plena i el cor buit, els bandolers carreguen la pistola amb bales de plom i llautó, les teresetes dormen mortes, les fades fugen aterroritzades, el sol, la lluna i les estrelles s'amaguen dins l'espai infinit, el Sr. Batle arrufa altre cop les celles amb preocupació, les papallones ja no volen, els nins ja no riuen, els pallassos ploren.

L'alba entra ja per les finestres del món entelades. "Això s'ha acabat", pensa Xisco Bé i Punt, i, abans que s'esvaeixi l'encantament, salta sobre l'escenari del món i proclama potent amb un crit: "Visquen els darrers dies, visca la llibertat".

PERE JOAN AMENGUAL BESTARD
Nit de Carnaval a Ses Tres Germanes
Febrer 1987

fotografies: Jaume Nigorra
Pere Calet

